

SLOVENSKA KEMIJSKA REVILJA *Acta Chimica Slovenica* HOČE K VRHU

Pred šestimi leti je pokojni dr. Marko Razinger v skrbi za usodo edine slovenske kemijske revije v svojem razmišljanju ob izidu prve številke 41. letnika napisal: "Po 16. letih se je letos (1993) zgodilo prvič, da v koledarskem letu nismo uspeli izdati vseh štirih števil." Dr. Razinger je velik del svoje neizmerne energije vložil v *Acto Chimico Slovenico*, posebej v to, da ji pribori mednarodno priznanje s tem, da bi se uvrstila v ISI-evo (Inštitut za znanstveno informatiko iz Philadelphie, ZDA) Source Journal Database. To je v družbo tistih najbolj uglednih znanstvenih revij, ki jih ISI zbira in pregleduje ter navzkrižno povezuje v njih natisnjene naslove in izvlečke člankov, avtorje in njihove ustanove ter citirane reference. ISI takoj ob izidu revije omogoči raziskovalcem po vsem svetu, da preko interneta, še preden revijo lahko primejo v roke, dobe vse glavne informacije o objavljenih člankih, njihovih avtorjih in preko citiranih referenc tudi citirano gradivo. Še več, s statističnimi izračuni ISI kvantitativno ovrednoti vsako posamezno revijo, glede na to, kako zanimive članke objavlja. V svojih orjaških zbirkah znanstvenih revij lahko informatiki iz ISI zberejo številke, ki natanko povedo kolikokrat so bili prispevki določene revije omenjeni (citirani) v vseh ostalih pregledovanih revijah. S tem številom je povezan tako imenovani *faktor vpliva* ali *impact factor* revije, med slovenskimi raziskovalci znan po kratici "IF".

Podatek, kakšen *faktor vpliva* ima revija, je pomemben pri odločitvi, kje bo kdo objavljal svoje raziskave. Vsi raziskovalci žele objavljati v revijah, ki imajo velik vpliv na področje kjer delujejo, se pravi v revijah z veliko mednarodno odmevnostjo. Dr. Razinger je prav v letu 1994 uspel, da je po večkratnem dopisovanju z gospo Janet Robertson iz ISI, dobil prvi izračun *faktorja vpliva* za našo revijo. Ta je bil takrat še skromen (0.288), vendar je postavil naš časopis na 82. mesto med 104 znanstvenimi revijami s področja kemije. Neposredno za sporočilom gospe Robertson, je prišlo še povabilo g. Rodneya Chonke iz razvojnega oddelka ISI, naj uredništvo *Acte Chimice Slovenice* prične z letom 1994 pošiljati vse svoje izdane številke (štiri na leto) na ISI, da bodo tam nekaj časa preverjali ali je *Acta* primerna, predvsem pa ali dovolj redno izhaja, da bi jo ISI lahko uvrstil na svoj seznam pregledovanih revij. Uredništvo *Acte* je to z največjim veseljem storilo in pričelo še bolj zagnano delovati pri promociji revije. K

sreči je prav kmalu zatem (leta 1996) takratno Ministrstvo za znanost in tehnologijo (sedaj Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport) uvedlo javno dostopen seznam publikacij vseh slovenskih raziskovalcev in hkrati uvedlo tudi njihovo ocenjevanje – tako imenovane COBISS točke. Vsaka publikacija s seznama COBISS je bila ocenjena glede na *faktor vpliva* revije v kateri je bila objavljena. Ta poteza, ki je med raziskovalci vzbudila kar precej negotovanja, se je hkrati pokazala kot blagodejna za domače znanstvene revije. Dotok rokopisov člankov domačim revijam se je povečal in s tem omogočil strožji recenzentski kriterij, kar je revijam avtomatično dvigovalo ugled in posledično tudi *faktor vpliva*.

Zaradi nenehnega prizadevanja urednikov se je število prispevkov v *Acti* pričelo polagoma vzpenjati že takoj po letu 1994 in težav s pomanjkanjem prispevkov kmalu ni bilo več. Zaradi dviga kvalitete in rednega izhajanja je bila pred tremi leti vztrajnost in pravilnost uredniške politike *Acte* poplačana s pismom, ki se je v provedu glasilo takole, citiram:

“Dragi dr. Petrič [*glavni urednik Acte*], v veliko zadovoljstvo mi je sporočiti, da se je ISI odločil, da bo revijo *Acta Chimica Slovenica* pričel uvrščati v svojo indeksno službo. S 45. zvezkom je ta revija vključena v Current Contents®, ISI Alerting Services®, Chemistry Citation Index® and Science Citation Index® ... S spoštovanjem Jeff Dougherty, Sr. Manager ISI”.

Pismo, ki je tako razveselilo glavnega urednika *Acte* in z njim vso slovensko kemijsko javnost, je prišlo v Ljubljano poleti 1999. S tem dopisom se je za slovensko znanstveno publicistiko pričelo novo poglavje. *Acta Chimica Slovenica* je z vključitvijo v ISI postala edina slovenska znanstvena revija, ki se je uvrstila med elito svetovnih znanstvenih časopisov s področja naravoslovja. Dosežki, ki jih objavlja naša revija, so s tem postali neposredno s pomočjo Interneta in preko referenčnih povezav iz vseh drugih znanstvenih revij, dostopni vsej svetovni znanstveni javnosti.

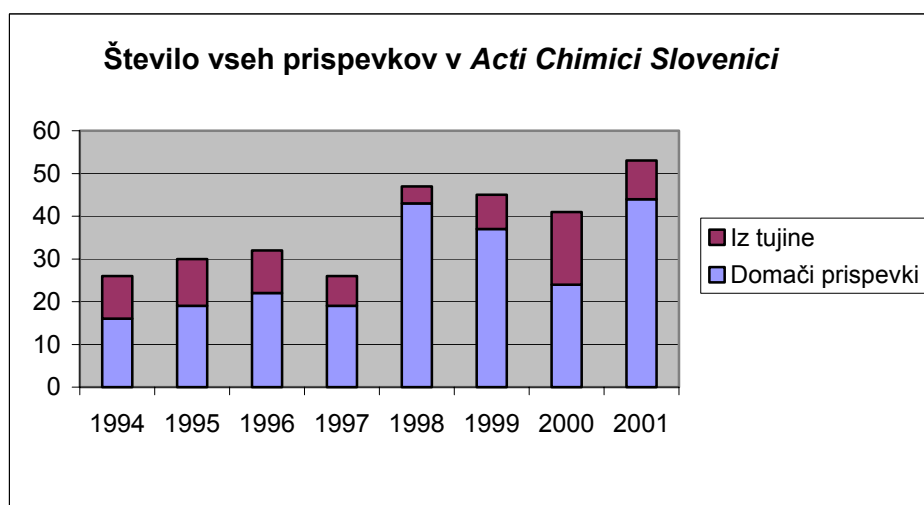
Kot sem omenil že na začetku, pot do tega, da je ISI uvrstil slovensko kemijsko revijo v svoje pregledovanje, ni prišlo čez noč, niti ni prišlo zlahka. Preden so prižgali

zeleno luč, je ISI spremljal *Acto Chimico Slovenico* celih pet let: od 1994 do 1999. Kljub temu, da so od pisma prof. Petriču minila že skoraj tri leta in da je medtem *Acta Chimica Slovenica* postala mednarodno uveljavljena revija, se še vedno bori s skopo odmerjenimi finančnimi sredstvi Ministrstva za šolstvo, znanost in šport. Poslanstvo, ki ga *Acta* izpolnjuje v slovenski znanosti, je rezultat prizadevanj vseh slovenskih kemikov, Slovenskega kemijskega društva, slovenske kemijske, farmacevtske, prehrabene, predelovalne, in gradbene industrije, to je tistih, ki sodelujejo pri izdajanju in pisanju v *Acto* in tudi tistih, ki jo prebirajo. Menim, da je po skoraj treh letih čas, da naredimo kratko inventuro, ocenimo preteklo delo in se hkrati predstavimo ne samo kemikom, ampak tudi drugim delom slovenske znanstvene javnosti, ne nazadnje tudi Ministrstvu za šolstvo, znanost in šport, da bo boljše razumelo vlogo naše revije v slovenskem znanstveno-raziskovalnem prostoru. Poudaril bi rad, da je ugled vsake slovenske strokovne revije hkrati tudi ugled vse slovenske znanstvene in kulturne javnosti.

Iz priloženega diagrama se vidi, da se je število objavljenih člankov v *Acti* v zadnjih osmih letih dvignilo od nekaj več kot 26 na leto za faktor dva, to je na več kot 50 letno objavljenih člankov. Pridobiti iz iste populacije raziskovalcev vsako leto dvakrat toliko prispevkov kot prej, je za tako kratko obdobje zelo lep uspeh. Vendar pa samo število objavljenih prispevkov še ne pove vsega. Dejstvo, da ima glavni urednik v letošnjem letu "v čakajoči" vrsti še 50 prispevkov, ki so bodisi tik pred objavo, v popravljanju ali pa še v recenziji, je razveseljivo še veliko bolj. Pomeni namreč, da število raziskovalcev, ki želi objavljati v naši reviji, še vedno narašča. S takim "kapitalom" se uredniški odbor lahko mnogo zanesljiveje kot prej opre ne kvalitetne recenzente in postavlja vedno strožje kriterije za objavo poslanih prispevkov. S tem je uredništvo hkrati doseglo dvoje pomembnih ciljev. Prvič, slovenskemu bralstvu, to so v veliki večini kemiki v proizvodnji in razvoju, so na voljo čedalje boljši, bolj aktualni in vsebinsko pestrejši članki iz vseh vej kemije in drugič, piscem prispevkov lahko kvalitetnejša revija nudi boljšo primerjavo z ostalimi svetovnimi revijami, jim strožje ocenjuje njihovo delo in jih s tem vzpodbuja, vzgaja in povezuje z vedno boljšimi raziskovalci po svetu.

Razmerje med domicilnostjo avtorjev, ki je pravtako razvidno iz priloženega diagrama, je še vedno v precejšnji meri v prid slovenskim raziskovalcem. Ti prihajajo predvsem iz obeh univerz in iz inštitutov. Je pa posebej razveseljivo, da v vedno večjem številu pošiljajo prispevke tudi iz razvojnih skupin našega gospodarstva. Seveda je potrebno omeniti še dejstvo, da med prispevki in avtorji iz gospodarstva ne prevladujeta več samo LEK in KRKA, naši dve podjetji s tradicionalno najmočnejšima razvojnima oddelkoma, ampak se pojavljajo, zaenkrat sicer večinoma le v soavtorstvu z univerzami ali inštituti, tudi manjša, privatna in zelo prodorna podjetja, ki vedo, da je resnični napredek le v močnem in neprestanem razvoju.

Kar je najbolj razveseljivo je to, da so v *Acto Chimico Slovenico* pričeli prihajati rokopisi raziskovalcev iz drugih držav, celo iz Združenih držav, Francije, Nemčije, Rusije Romunije pa tudi iz Irana in Turčije. V preteklosti se je to dogajalo le, če so iz tujine prispevke pošiljali tisti raziskovalci, ki so bili povabljeni na naše simpozije ali kongrese, ali pa so bili to soavtorji raziskav, ki so jih slovenski raziskovalci opravljali na svojih podoktorskih obiskih v tujini. Sedaj se slika hitro spreminja. Med članki s tujimi avtorji prevladujejo povsem samostojni prispevki iz tujih univerz in inštitutov, tako da je v letu 2001 že 15 člankov z avtorji iz drugih držav, med njimi kar 9 takih, ki so povsem brez sodelovanja slovenskih raziskovalcev ali povezav z našimi simpoziji in kongresi.

Pretiravali bi, če bi menili, da je bodočnost lahko samo še rožnata. Veliko je raziskovalcev, ki meni, da so "papirju" šteti dnevi in da je bodočnost izključno v domeni elektronskih publikacij. K sreči raziskave, ki jih delajo vsi večji založniki v svetu kažejo, da temu ni tako. Četudi je elektronsko medmrežje in dostop do tam dosegljivih primarnih znanstvenih virov vedno boljše organiziran, cenejši in tudi bolj prijazen uporabnikom, iste raziskave kažejo, da želi velika večina raziskovalcev imeti ob sebi "papir", to je natisnjeno informacijo. Elektronska oblika revij je seveda pomembna in prav zato so vsi prispevki v *Acta* dosegljivi v elektronski obliki že od letnika 1998 (vol. 45) naprej in jih je možno brezplačno prebirati neposredno na spletnem naslovu:

<http://acta.chem-soc.si/>

Zanimiva je drobna a pomembna razlika, ki so jo raziskave uporabniških trendov odkrile v gledanju na obe obliki publiciranja: tiskano in elektronsko. V nasprotju s prepričanjem, ki je veljalo še do nedavnega, naj bi se bralci v grobem delili na dve skupini (velikost skupin v tem trenutku ni pomembna). Ena, navadno mlajša, naj bi imela raje elektronsko obliko, druga, pogojno rečeno starejša skupina, pa naj bi želela oziroma imela raje tiskano informacijo. Na enem od predavanj v programu konference *Analytica 2002*, ki je pred nekaj tedni potekala v Münchnu, smo slišali, da je situacija nekoliko drugačna. Po mnenju raziskovalcev namreč ne gre za dve različni skupini ampak za dvojni odnos pri vseh uporabnikih pisane besede. Gre za to, da uporabniki zelo dobro ločijo način od namena uporabe. Če želijo določeno informacijo preverjati ali dopolnjevati (torej z njno kakorkoli manipulirati) potem se večinoma nagibajo k elektronsko dostopnemu mediju. V trenutku pa, ko želijo informacijo shraniti in jo uporabljati kot sestavni del svojega delovnega okolja, pa v veliki večini zavračajo elektronski dostop (predvsem kot edini način) in žele imeti informacijo ves čas pri roki - na papirju. Prav pomen besedne zveze "ves čas" je za uporabnika informacij izredno pomemben in vključuje tudi situacije, ko bodisi internet, računalnik ali morda celo telefoni niso dosegljivi. Zato se toliko ljudi, ki sicer močno podpirajo moderne informacijske tokove in elektronsko komuniciranje, v primeru, ko gre za tiste informacije, ki so po njihovi sodbi nujne za opravljanje poklica, v veliki meri zateka k tiskani obliki. Naj zaključim s šaljivim nizom vprašanj in odgovorov, s katerim je

predavatelj o elektronskih medijih na kongresu *Analytica 2002* želel pokazati ranljivost procesov, ki zavise od ključnih informacij:

Kje je modrost? Skriva se v znanju.- Kje je znanje? Izgubljeno v informacijah. - Kje so informacije? Skrite v podatkih.- Kje so podatki? Izgubljeni v datotekah. - Kje so datoteke? Skrite na internetu. - Kje je internet? "Trenutno nedosegljiv, ker smo zamenjali geslo - pokličite vodjo sistema!"

Mi dodajmo samo še, da se bralcem *Acte Chimice Slovenice*, ki ima vse članke z vsemi podatki in informacijami dosegljive tako v elektronski obliki na internetu, kakor tudi v tiskani obliki, slednje zgodi veliko težje.

Dr. Jure Zupan
Kemijski inštitut